

Twee maanden geleden stond ik bij mijn uitgeverij even te praten met een van de redacteurs. Hij was op dat moment bezig met twee buitenlandse boeken over Rusland die in Nederland zouden worden uitgegeven, een ervan geschreven door een man, Sebag Montefiore, de ander door een vrouw, Catherine Merridale. De boekenbijlage van deze krant besteedde vorige week aandacht aan beide boeken.

„Is er verschil?” vroeg ik, als altijd op zoek naar nieuw bewijsmateriaal dat het ertoe doet dat vrouwen meedoen aan het publieke debat. „Mwah” schokshouderde de redacteur, „ik geloof het niet”.

Toch zag ik vorige week toen in een oogopslag dat het er wel degelijk toe deed. De openingszin van het interview met Catherine Merridale, auteur van *Ivans oorlog. Leven en dood in het Rode Leger, 1939-1945* luidde: „Angst en verkrachting ontbreken in de Russische geschiedschrijving van het Rode Leger in WO II.”

In haar onlangs verschenen bundel *De vrouw als mens* vraagt Jolande Withuis zich af waarom er geen monument voor de Onbekende Verkrachte Vrouw in Berlijn staat. Naar schatting 2 miljoen vrouwen en meisjes waren slachtoffer van de seksuele wreedheden van soldaten uit het Rode Leger. Niet alleen Duitse vrouwen, maar ook joodse onderduiksters en overlevenden van de concentratiekampen en verzetsvrouwen. Een twee met zes nullen, benadrukt Withuis, die als sociologe verbonden is aan het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie.

In haar elegante essay over de verzwegen misdaden van Russische soldaten

onttrafelt Withuis de verschillende factoren die hebben bijgedragen aan dit collectieve geheugenverlies over wat vrouwen door de manschappen van het Rode Leger is aangedaan. Specifiek was de omstandigheid dat de Russen door velen als bevrijders werden gezien en de Duitsers als daders. Dat maakte iedere discussie over Duits lijden heikel.

Maar belangrijker waren misschien wel de man-vrouwverhoudingen en de kwetsbaarheid van de vrouwelijke seksualiteit daarbinnen.

Vrouwen die verkracht zijn, schamen zich vaak. Ze zijn in de ogen van hun omgeving bedorven waar. Wie denkt dat dat tegenwoordig, onder invloed van de seksuele revolutie, anders is dan ten tijde van de Tweede Wereldoorlog komt bedrogen uit. Een poosje geleden interviewde CNN's Larry King een vrouw die in Amerika bekend is als de Central Park Jogger. Ze werd eind jaren tachtig (meervoudig) verkracht, mishandeld en voor dood achtergelaten toen ze 's avond aan het joggen was. Ze was destijds 29, single en werkte als een investment banker op Wall Street. Inmiddels is ze getrouwd. Haar echtgenoot zat naast haar tijdens het interview. „You don't mind her being raped?” vroeg Larry King hem. Of het voor hem geen beletsel was geweest om met haar te trouwen.

Vrouwenmacht

Heleen Mees

Veel Duitsers hadden er wél problemen mee dat hun vrouw of dochter werd verkracht. De schaamte en schande zorgden ervoor dat een „sfeer van zelfmoord in de lucht zat” aldus de Duitse journaliste die Withuis in haar boek citeert. Een geschokte vader drukte zijn twaalfvoudig ‘onteerde’ dochter een strop in handen. Het meisje had geen verdere aansporing nodig. Alleen in april 1945 pleegden al meer dan vijfduizend Berlijners zelfmoord.

Withuis legt terecht een verband met eerwraak.

In Irak is het aantal eerwraakmoorden en -zelfmoorden sinds de Amerikaanse invasie gestegen. Volgens cultureel antropologe Diane King ligt het voor de hand dat deze stijging wordt veroorzaakt doordat de strijdende groepen in Irak verkrachting gebruiken als genocidaal wapen. Bij sektarische conflicten, zoals in Irak maar ook in Darfur, werkt verkrachting als het Paard van Troje, aldus King. De vijand plant zijn zaad in de vrouw, die zo gedwongen kan worden om ‘de vijand’ te baren en op te voeden. Dat laatste komt in Irak in de praktijk nauwelijks voor. Het slachtoffer van verkrachting wordt voordien al gedwongen tot zelfmoord, of door een van haar familieleden vermoord.

Vijf jaar geleden was het onder politieke leiders en opiniemakers bon ton om de onderdrukking van vrouwen te gebruiken als voorwendsel om de oorlog in Afghanistan meer heroïsch te maken. President Bush pochte drie maanden na het begin van die oorlog in zijn *State of the Union*: „De vrouwen en dochters van Afghanistan waren tot voor kort gevangenen in hun eigen huizen. [...] Vandaag zijn deze vrouwen vrij.” Nu de opbouw van Afghanistan minder voorspoedig verloopt dan gedacht, of althans gehoopt, horen we

niets meer over vrouwenrechten. In krantenverslagen figureren Afghaanse vrouwen alleen nog als burgerslachtoffers. Toch zijn ze nog net zo geketend als vroeger. Volgens een verslag van Amnesty International werden vrouwen vroeger, ten tijde van de Talibaan, met stokken geslagen als er in het openbaar een stukje van hun huid te zien was. Tegenwoordig worden ze verkracht.

Als vrouwen niet deelnemen aan het publieke debat, en geen deel uitmaken van de macht, wordt het lot van de helft van de wereldbevolking maar al te gemakkelijk vergeten. Het gebrek aan aandacht voor de positie van vrouwen in bijvoorbeeld Irak is een van de vele aanwijzingen hoe het perspectief van mannen ons wereldbeeld eenzijdig bepaalt, schreef Elisabeth Kool, politoloog en dochter van Joke Smit, op 2 december 2006 in *de Volkskrant*. Naar aanleiding van het interview vorige week in deze krant wees zij mij erop dat, naast de economische en morele argumenten die ik had aangevoerd om vrouwen gelijkelijk te laten delen in de macht, ook dit democratische argument van belang is.

Als de macht niet evenredig is verdeeld over alle soorten mensen, is er dan überhaupt wel sprake van democratische legitimiteit? De macht wordt in dat geval immers uitgeoefend vanuit een beperkt perspectief – in casu het mannelijke. Vrouwen mogen schaaftachtig zijn maar mannen denken te weinig na over de dominantie van hun perspectief en het ondemocratische gehalte ervan, aldus Kool. Waarvan akte.